

La jeunesse inédite de Napoléon

door: Paul Bartel. 1954, Amiot et Dumont, Paris

279 blz, oorspronkelijk in het Frans.

Vertaald in het Nederlands door Roel K Vos.

juli-augustus 2021

Blz.	Hoofdstuk VII School te Brienne (pag.59-67 + noten)
59	<p>Hoeveel persoonlijke herinneringen zijn verkeerd! Napoleon kwam te Brienne aan in de maand mei 1779, maar het dictaat aan Bertrand te Sint-Helena over zijn jeugd laat zien dat dat erg onbetrouwbaar is op bepaalde punten:</p> <p>‘Ik kwam dus aan’, zegt hij, ‘voor het einde van december te Brienne, want het was prachtig weer, hoewel het winter was.’ Gelukkig toont de Keizer zich bewust van zijn gebrekkige geheugen. Hij voegt er aan toe: ‘Ik herinner me niet veel van de aankomst te Brienne.’</p>
	<p style="text-align: center;">Brienne</p> <p>Daar gaat de geest van Napoleon zich vormen, zich kenmerken met de definitieve trekken, die van hem een man gaan maken, de Man.</p> <p>Men heeft vaak bevestigd dat de Keizer een van de eersten was, die de opvoeding beschouwen als een erfenis van de soevereine Staat, waaraan het gezag altijd de overhand moet hebben. Het staat vast dat het Concordaat, die deze gedachte weergeeft, bijna geheel zijn werk is.</p> <p>Maar er is een feit dat de meeste historici neigen te miskennen of op de achtergrond laten. Het regime, geïnstalleerd door Napoleon in 1801, zat reeds vol met ziektekiemen in de geschriften en ideeën van de filosofen en encyclopedisten, die bevestigden, met abbé Raynal, dat ‘De Staat er niet is voor de religie, maar de religie is er voor de Staat.’ Graaf de Saint-Germain, die met goedkeuring van de koning in 1776 twaalf nieuwe militaire scholen oprichtte ter vervanging van de École royale te Parijs, die als onbruikbaar werd beschouwd, daarna opgeheven, was slechts een van de voorlopers geweest. Andere waren reeds vergeten. Ook de ontwikkeling van de ‘religion gendarme’, zoals de Eerste Consul voorstelde in 1801 in de kerk van Frankrijk, was er al eerder. De tijdgenoten van Voltaire, zelfs zij, die zich atheïst noemden, hadden nooit wat nieuws kunnen bedenken. Ze bevestigden, zoals de Keizer na hen deed, ‘dat er voorafgaand aan de politie, die de macht heeft, er de religie is, die onderdrukt.’</p>
60	<p>Hoewel de graaf de Saint-Germain de opdracht aan de school te Brienne tot het minimum beperkte vanaf 1744, was er apart onderwijs in de Latijnse taal en humaniora voor een beperkt aantal leerlingen. (1). Hij liet hen leren dat hun werkwijze vanaf nu een zaak van de Staat was en niet van de Kerk. De rol, die de religieuzen tot nu toe hadden vervuld, was tot de helft terug gebracht. Ze kregen te horen dat de graaf de Saint-Germain hun bevoorrechte positie had vernietigd. Ze werden kortom de gewetenspolitie, hun apostolaat, evenals hun mystiek, die behoorde ongetwijfeld bij de Kerk, maar nu vooral aan de Staat, die de nationale opvoeding leidde.</p> <p>Dat werd dus voor de minimes, die sterk op hun rechten stonden, een radicale revolutie. Van de ene dag op de andere moesten ze een complete verandering van hun organisatie inzetten en een nieuw lesprogramma maken. De graaf de Saint-Germain</p>

	<p>vroeg eerst aan de abt Batteux een nieuw studieprogramma te maken. Geholpen werd deze priester door talloze professoren en hij redigeerde een soort encyclopedie van 49 delen, zo weinig van belang dat geen enkele militaire school deze wilde gebruiken.</p> <p>Er moesten fondsen gevonden worden, die nodig waren voor de bouw en de inrichting van de nieuwe school, de plekken, die de minimes tot hun beschikking hadden, waren veel te klein en te bescheiden. Ze berekenden dat de nieuwe gebouwen hen meer dan 158.000 livres zouden gaan kosten. Omdat het hun aan geld ontbrak, deden ze een beroep op een lening.</p> <p>Dat werd een compleet succes. De regering had een beroep gedaan op de betrouwbaren en op de collectiviteit om in te schrijven. De minimes, dankzij hun vindingrijkheid en hun commutatieve vaardigheden hadden ook van hun kant geld verkregen.</p> <p>Laten we enkele namen noemen van de intekenaars om daarmee het milieu te schetsen, waaruit zij voort kwamen. Wij noemen Jean-Claude Musnier, medicus van het hospitaal des Invalides, hij gaf 18.000 livres. De pastoor van Dienville, Nicolas-David Malet schonk 12.000 livres, dat een levenslange rente gaf van 1200 livres.</p> <p>De terreinen en de gebouwen van de nieuwe school zouden een oppervlakte van 57 hectare krijgen, de tuin omvatte twee hectare.</p> <p>Tenslotte gaf koning Louis XVI om ze te helpen hun kapitaal te doen toenemen, hen toestemming om vier van hun bezittingen te verkopen, te weten: Machineix, Villiers, Notre-Dame en Doulent en hun bezittingen samen te voegen met die van het nieuwe huis te Brienne.</p> <p>1. In 1627 liet de Heer van Brienne, Léon d'Albert de Brantes, een hospitaal en een kerk uitbouwen, die vroeger gesticht waren te Brienne, tijdens de Middeleeuwen, voor de gelovigen. Deze verenigden zich om een klooster op te richten, waar ze hun diensten vierden en zich wijden aan de diensten voor armen en ongelukkigen. Zie Jules Henry 'L'ancienne école militaire de Brienne', uitgever Baudet te Brienne-le-Château.</p> <p>In 1744 kregen deze 'minimen' toestemming van hun bisschop om open klassen te houden 'voor het onderwijs van het latijn en de humaniora voor de jeugd.' Het bisdom betaalde deze minimen jaarlijks tweehonderd livres voor deze nieuwe opdracht, zonder aftrek van de vergoeding, die elke leerling betaalde en die drie livres per maand bedroeg.</p> <p>(BN. De livre of libra was een Franse munteenheid tot 1795. Het was de naam van zowel het muntstuk als de munteenheid. In het Nederlands werd de livre ook wel Frans pond of pond parisis genoemd (rkv)).</p>
61	<p>Voor de broeders van de minimes, die altijd wilden uitbreiden, werden de perspectieven voor de toekomst schitterender, omdat ze ook de bescherming van de regering kregen, die hen hun middelen van bestaan garandeerde.</p> <p>Dit waren dus de beste voorwaarden, toen de koninklijke militaire school te Brienne op 1 april 1776 haar deuren opende.</p> <p style="text-align: center;">* * *</p> <p>De geschiedenisschrijvers van Napoleon aarzelen niet omtrent zijn verblijf in Brienne, dat een bepaald aantal anekdotes, vroeger interessant, maar die het kind niet voldoende in zijn omgeving plaatsen, op te noemen. Wij vonden het nodig de organisatie van het zakelijk leven en de studie-uren van de leerlingen van Brienne te reconstrueren om op de geschiedenis van de jonge Bonaparte een nieuw licht te werpen.</p> <p>Allereerst: wat was de kleding, die elke leerling met een beurs, zoals Napoleon, op school droeg? De ouders van nu (1954!) zouden deze lijst te vreemd vinden.</p>

	<p>‘Drie paar lakens voor het bed van drie voet breed en zes voet lang. Een bestek en een beker van zilver, gemarkeerd met het familiewapen of door de beginletters van de familie van de leerling. Twaalf servetten, een kleed van blauwe stof, witte knopen met de wapens van de school, gevoerd. Spanners en versiering zoals op de kleding. Twee zwarte korte broeken van keperstof. Twaalf hemden, twaalf zakdoeken, twaalf witte boorden, zes petten van katoen, twee kamerjassen, een poederzak en een haarstrik, dit alles nieuw. (1) Deze kleding was beschikbaar gesteld door de ouders, de minimes verzorgden alle overige uitgaven voor het dagelijks onderhoud. Er werd stipt op na gezien, dat het aan de ouders van de leerlingen werd terug gegeven, die hun studie niet hadden afgemaakt, precies zoals de leerlingen die meebrachten als ze aan de school begonnen. Alleen de lakens en de servetten werden niet aan de ouders terug gegeven.</p> <p>De minimes, de Pères, aan wie vanaf nu de opvoeding van Napoleon was opgedragen, hadden zonder twijfel noch de bekwaamheid noch de cultuur noch de eruditie van de broeders Jezuïeten of zelfs de welsprekendheid, die zo populair was in deze eeuw. (3) Maar zij pasten vergelijkbare methodes toe.</p> <p>1. Vijftig leerlingen kwamen voor rekening van de koning, die voor elke leerling 600 livres (per jaar) betaalde. Het zilverwerk werd altijd aan de ouders (2) terug gegeven. De minimes gaven daarentegen slechts de helft van de kleding van de leerlingen terug, die niet tenminste zes jaar te Brienne verbleven.</p> <p>2. De regels zeiden formeel: ‘De kleding aan het begin wordt beschikbaar gesteld door de ouders.’</p> <p>3. Tournon was de beste van de welsprekendheids colleges en haar professoren waren in het algemeen opmerkelijk. Men bevestigt dat een van haar leerlingen, die overgeplaatst was naar Brienne, vaaf zijn aankomst zijn verbazing uitsprak, toen hij zo’n groot verschil opmerkte tussen de directeur van Brienne en zijn vorige directeur, ‘een prachtige opvoeder en hartstochtelijk redenaar.’</p>
62	<p>Behalve het Grieks, dat niet onderwezen werd te Brienne, hadden zij dezelfde studieprogramma’s. Ook het latijn, elders alleen voor bevoorrechten, werd gegeven op alle militaire scholen. Men hechtte het grootste belang aan de studie van deze taal. Niettegenstaande schreef de graaf de Saint-Germain op het laatst en vanaf nu de onderdrukking voor van de diverse (lichamelijke rkv) oefeningen, zo geliefd bij de Jezuïeten, want hij vond dat deze geen enkel nut hadden voor de militairen. De minimen hielden zich, zeer tegen hun eigen wil in, bij de annotaties van de teksten van de grote schrijvers uit de Oudheid: Suétone, Tacitus, Quintilus, Cicero, Horatius en Vigilius. Wat Saint-Germain, een groot bewonderaar van Fredrik de Grote, vooral wilde, was een elite vormen van officieren, uit het goede hout gesneden, die onder alle egards trouw bleven aan hun uniform. Egard is hier elegance en distinctie, fysieke en morele uitstraling tegenover militairen en burgers, trouw aan de koning en geloof in God.</p> <p>Hij had daarom voorgeschreven de leerlingen in te beitelen in een kader van heroïsme. Hij leerde hen denken en te leven als dappere ridders en herinnerde hen er onophoudelijk aan dat ze moeste hebben ‘een grote ijver om de koning te dienen, niet om fortuin te maken, maar om een plicht te vervullen, die de natuurlijke en goddelijke wet hun ter beschikking stelde.’ Vanaf dat moment werd de studie verdiept naar alle literatuur, die geschikt beoordeeld werd om zo’n klimaat te creëren. We zien onder boeken, die gelezen en bestudeerd moeten worden: ‘La Vie des hommes illustres’ (Plutargus) en de belangrijkste werken van de Franse literatuur uit de 17e eeuw: Corneille en Racine, Boileau en Bossuet, Fléchier en Fénelon, Massilon en La Fontaine. Er ontbrak in één woord al het afval van het despotisme en het pleit niet</p>

	<p>voor de wilde werken van Cato, dat bij de jongelingen een gezonde emotie opriep, evenals de kunst van de liefde van Beau. We noemen nog apart tussen de verplichte boeken: ‘Manual classique de mathématiques’ van Bezout (1). En de ‘Atlas portatif’ van Robert de Vangouly, die hielp de leerling om te gaan met een eindeloze en saaie lijst van namen en aardrijkskundige begrippen, lachwekkende en strijdlustige namen, gepresenteerd zonder enig effect om het wat aantrekkelijker te maken.</p> <p>1.Bezout, (1730-1783) beroemd wiskundige, geboren te Nemours. Bézouts vader was een magistraat in Nemours, die voor zijn zoon een soortgelijke loopbaan in gedachten had. Na kennismaking met de werken van Leonhard Euler werd Bézout echter in de richting van de wiskunde gedreven. Na publicatie van enige werken werd hij in 1758 door de Franse Academie van Wetenschappen aangesteld tot aanzitter in de mechanica. Tevens werkte hij als censor. In de 1763 werd hij examinator bij de Marine. In deze hoedanigheid schreef hij in de periode 1764-1767 zijn eerste leerboek in 4 delen: <i>Cours de mathématiques à l'usage des Gardes du Pavillon et de la Marine</i>. Dit werk werd in de periode 1770-1782 gevolgd door een verder zesdelig leerboek: <i>Cours complet de mathématiques à l'usage de la marine et de l'artillerie</i>, dit naar aanleiding van het feit dat hij vanaf 1768 een soortgelijke functie bij de artillerie vervulde. In beide boeken richtte hij zich tot lezers met een beperkte voorkennis van de wiskunde.</p>
63	<p>Bij deze onderwerpen kwam een beetje natuurkunde en veel geschiedenis, onderwezen met uitgebreide chronologische en genealogische tabellen, waar overigens Napoleon leerde dat ‘Duitsland vroeger een deel van het Franse Rijk was.’ Als vreemde talen het Duits en het Engels (1).</p> <p>De leerlingen kregen ook les in aangename vakken: muziek en dans, evenals in wapenkunde en tactiek... Misschien was deze laatste wetenschap een beloning, gegeven een diegenen van die jonge mensen, die zich daarop voorbereidden en die daar dus voordeel bij hadden.</p> <p>Een gezegde bevestigt dat dit college een school was voor het leven. Het staat vast dat geurende de vijf jaren, die Napoleon in Brienne doorbracht, in zijn geest een onuitwisbare indruk is achtergebleven. Vooral leerde hij het Frans begrijpen.</p> <p>‘Ik ben meer Champenois (= een inwoner van de streek Champagne-Ardenne, waarin Brienne ligt, rkv) dan Corsicaan, want vanaf de leeftijd van negen jaar was ik leerling te Brienne’ zegt hij tegen Gourgaud op Sint-Helena, dertig jaar later.</p> <p>Het werden vijf jaren, die Napoleon in Brienne doorbracht. Vijf jaar zonder zelfs één keer terug te gaan naar zijn ouderlijk huis. Vijf jaar, waarin hij zich moest onderwerpen aan discipline en aan een onbuigzaam en streng regime. In werkelijkheid was in de 18e eeuw en vooral in de scholen, die werden bezocht door de adel, het internaat een harde leerschool. Hieronder een overzicht van de lestijden en vakken te Brienne:</p> <p style="text-align: center;"><i>Lestabel van de school</i> (uren van de lessen, de maaltijden en de missen)</p> <p><i>van 06-08u.: toilet maken, gebeden, daarna lezen van voorschriften over goede zeden en de wetten van de Staat, gevolgd door de mis en het ontbijt</i> <i>van 08-10u.: wiskunde en natuurkunde, latijn, geschiedenis en aardrijkskunde</i> <i>van 10-12u.: fortificatie-kennis met kennis van kaarten en figuren</i> <i>van 12-14u.: diner met zegen en danken voor en na elke maaltijd, daarna een uur recreatie</i></p> <p>1.Het was markies de Ségur, minister van Oorlog, die de muziekmeester verving door een leraar Engels, dhr. Calonne.</p>

<p>64</p>	<p><i>van 14-16u.: latijn, geschiedenis en aardrijkskunde, natuurkunde en wiskunde</i> <i>van 16-18u.: schermen, dansen en contradansen, exercitie, muziek, Duits of Engels</i> <i>van 18-20u.: zelfstudie en dezelfde onderwerpen als tussen 16 en 18u.</i> <i>van 20-22u.: souper, met zegen en danken, een uur recreatie, daarna avondgebeden en gaan slapen</i></p> <p>Het schooljaar is hierbij veel langer dan tegenwoordig (1954, rkv). De zaterdagen en zondagen niet meegerekend, want dat zijn vrije dagen (1), hebben deze internaatleerlingen amper zes weken vakantie per jaar. De examens en de openbare exercities , gevolgd door de uitreiking van de prijzen, vonden plaats op 15 september.</p> <p>De vakanties begonnen op die datum en eindigen op de dag van la Toussaint (Allerheiligen, 1 november, rkv). Deze vakantie, in werkelijkheid vaak niet uitgevoerd, want zij, die ervan zouden kunnen genieten om tenminste naar huis te gaan als de kosten van de reis betaald werden, waren veroordeeld op school te blijven (2).</p> <p>Eentonige, grijze dagen, waarop af en toe werd toegestaan een bezoek van de ouders of af en toe een uitstapje naar de stad in in de omgeving. Voor wat betreft Napoleon: hij ging elke zondag ontbijten bij dhr. Les Loménie de Brienne, dat zegt men tenminste. Deze informatie is moeilijk te controleren. Men bevestigt dat het dhr. Marbeuf was, die Napoleon bij dhr. Loménie had aanbevolen. (Nb. Dhr. Loménie (1727-1794, onthoofd) was kardinaal en Frans minister, rkv.) De enige bevestiging van deze relatie schijnt de voorkeur te zijn, die de Keizer later schonk aan deze familie te Brienne.</p> <p>Een bezoek van de ouders was een hele gebeurtenis, zelfs voor de medeleerlingen van degene, die het bezoek ontving. Toen Napoleon Eerste Consul was, herinnerde hij zich sterk de bezoeken van Mme de Montarby, de moeder van twee van zijn kameraden, Nicolas-Laurent en Louis-Charles-Marie de Montarby. Het is Euphrasie de Montarby, zuster van die kameraden van Napoleon, die deze feiten noemt in de onuitgegeven correspondentie, die mij (de schrijver van dit boek, Paul Bartel, rkv) is medegedeeld door generaal de Montarby.</p> <p>1. De tactische exercities vonden plaats op de vrije dagen. 2. De leerlingen konden als ze dat wilden, een gedeelte van hun vrije zes weken doorbrengen in een van de klooster van de minimen. (erg gezellig! rkv)</p>
<p>65</p>	<p>Zij doet verslag van een gesprek met Bonaparte. Deze zei, toen het jonge meisje inde Tuilerieën aan hem werd voorgesteld: ‘U heeft, mademoiselle, een moeder met veel esprit. Wij waren gelukkig in Brienne als zij haar zonen opzocht. Zij pleitte voor ons en vroeg gratie, want wij zaten opgesloten als straf.’</p> <p>Euphrasie de Montarby voegde er aan toe: ‘Napoleon vroeg toen of haar moeder ook kwam.’ Op mijn antwoord maakte hij een heftig gebaar. Deze reactie drukt helaas sterk uit wat men weet over de vader en de moeder van Euphrasie, want beiden zijn onthoofd.....</p> <p style="text-align: center;">* * *</p> <p>Alle dagen waren de leerlingen bij de mis aanwezig en de zondagen en de feestdagen bij de hoogmis, evenals bij de vesper, de Schuldbelijdenis en de Gestrengheid elke maand en de communie, één keer per twee maanden.</p> <p>De kadetten werden ondergebracht in twee galerijen, die elk tien cellen of kamertjes bevatten, min of meer gemeubileerd en elk met een bed met riemen, een houten stoel</p>

	<p>en een lage kast, waarom een kom water en een bekken stond. Vanaf het moment dat de leerlingen gingen slapen en de kaarsen waren gedoofd, werd elke kamer met een slot afgesloten. De leerlingen waren hier alleen 's nachts. Op de galerijen waakten twee huisknechten, die ze konden roepen als dat nodig was.</p> <p>Het voedsel was eenvoudig, maar overvloedig. Het was in ieder geval van goed kwaliteit en gevarieerder dan wat wij heden ten dage (1954, rkv) aan onze kinderen geven.</p> <p>Bij het ontbijt of tussendoor brood en fruit met water. Bij het diner soep, goed gekookt, een entree en een dessert. Bij het souper de schotel van de dag ('le plat du jour'), gewoonlijk een stukje vlees, evenals een entree en een salade. Als drank wijn, voor eender aangelengd met water.</p> <p>Alle maaltijden werden gemeenschappelijk gebruikt in een grote zaal, die 140 personen kon bevatten. De surveillanten hielden orde. De minimen, die hun eigen eetzaal hadden, kwamen af en toe langs.</p> <p>De straffen waren streng en de te straffen leerlingen werden in bewaring gehouden of veroordeeld tot het dragen van een soort straftenu of zelfs tot het eten op de knieën alleen in de eetzaal. De minimen gebruikten de plak bij eenvoudige kleine zondes.</p> <p>Aan twaalf minimen en vier leken-instructeurs was het onderwijs aan de leerlingen opgedragen, opvoeders in meerderheid stonden op de waardigheid van hun hoge functies. De surveillanten daarentegen ontbrak het vaak aan gezag. Zij beheersten met moeite de vurige jeugd, die, ongedisciplineerd, van tijd tot tijd in heftige turbulentie uitbrak.</p>
66	<p>De hospitaalzusters van de gemeente Nevers waren uitgekozen om de zieke leerlingen te verzorgen, de ziektegegevens van het hospitaal en de kliniek bij te houden, waar een medicus, een chirurgijn en een tandarts waren.</p> <p>Zelfs voor wat betreft het godsdienstonderwijs, zo had de bisschop van Chalon-sur-Marne bepaald, na een geschil, dat hem was voorgelegd door de pastoor van Brienne, dat twee leerlingen van de school elk jaar hun eerste communie in de parochiekerk zouden doen. Napoleon was in 1781 een van die twee bevoorrechten.</p> <p style="text-align: center;">Het personeel van de school</p> <p>Het hoofd is Père Berton, een grote man en onaangenaam, die ondanks zijn hardheid en strijdlustige woordenschat, geen enkel besef had omtrent de discipline, maar die wel overal toepaste en daardoor imponeerde.</p> <p>Reynaud de Monts, een energieke en vooruitblikkende man, had de zachte en vriendelijke ridder de Keralio vervangen als inspecteur van de koninklijke militaire scholen. Hij had de school revolutionair veranderd en verwijderde uit Brienne elke leraar, die hij als incapabel of verzakend beoordeelde (1).</p> <p>Napoleon hoefde zich slechts aan te passen aan de meerderheid van zijn leraren. Dezen hadden nu begrepen dat hun toekomst op het spel stond en dat zij hun opdrachten en verantwoordelijkheden ter harte moesten nemen, dat ze de vaardigheden moesten tonen en hun gevoel voor discipline moesten laten gelden, hoewel ze sterk meevoelden met Keralio.</p> <p>Napoleon had dus te Brienne uitstekende leraren. Onder hen zien we Père Patrault, zijn wiskunde leraar, die Napoleon beschouwde als zijn beste leerling; Pichegru, die volgens sommigen, hem zijn eerste begrip van rekenkunde gaf (2). Père Dupy, die hem de fundamentele principes van de grammatica en van de Franse taal onderwees; Père Bouquet en J.B.Berton (de directeur), excellente leraren van klas twee in de retoriek; Deboval, zijn schermmeester en Père Kehl, zijn leraar in het Duits.</p>

	<p>1. Reynaud de Monts verving ridder Keralio in 1783, deze had zich te toegeeflijk voor de leerlingen getoond. Hij examineerde ze nauwelijks en speelde zelfs vaak tijdens zijn inspecties met hen. Reynaud de Monts beoordeelde de school met gestrengheid en men leest in zijn rapporten ‘dat de leerlingen een acceptabel uniform droegen, dat de klaslokalen en de speelplekken niet slecht waren, maar dat al het onderwijs middelmatig was, behalve wiskunde.’ Daarentegen vond hij de school in Touron uitstekend.</p> <p>2. Bourgeois bevestigt dat Pichegru, die de achterneef van een van de hospitaalzuster was, dankzij haar voorspraak aan de school benoemd was als studiemeester (maître d’études). Hij ontving 1200 livres als salaris. Rabbe, daarentegen. In zijn ‘Biographie portatives des contemporains’ bevestigt dat er in de registers van Brienne nooit de geringste relatie van leerling-leermeester is geweest tussen Napoleon en Pichegru.</p>
67	<p>Napoleon werd nooit een goede schrijver, hoewel hi als leraar een goede meester in het schrijven had: Père Istausse. Chuquet beweert dat hij bewust onleesbaar ging schrijven – men heeft dit lang nagepraat – om zijn onbekendheid met de Franse taal te verbergen. Wij geloven vooral dat die manier van schrijven het feit bewijst, dat zijn snelle gedachten niet samen konden gaan met de langzame bewegingen van het schrijven. Een veronderstelling, die bevestiging vindt in een uitstekende handleiding over grafologie. Dezelfde oorzaak wordt gegeven aan het zo vaak ontcijferbare handschrift van Beethoven.</p> <p>De grootste zorg te Brienne was slechts leerlingen te hebben, die de vrijgevigheid van de koning verdienden. Ook het streng volgen van het reglement van 4 november 1780, dat in alle koninklijke militaire scholenexamens voor de leerlingen moesten worden afgenomen voor de titel ‘cadet’.</p> <p>Daarom maakte Reynaud de Monts een strenge selectie tussen de geschikten en de ongeschikten, tussen harde werkers en gemakzuchtigen. De leerlingen, die geweigerd waren, waren verplicht een of twee aanvullende jaren te maken voordat ze zich een tweede keer mochten presenteren. Als extreme opvoeder stelde Reynaud zich niet tevreden met het ontvangen van de certificaten van de school te hebben gevolgd, die hem worden voorgelegd. Hij onderzocht zelf de kandidaten of liet ze voor zich komen en liet ze dan examineren. Hij stuurde regelmatig leerlingen weg, die hij als ongeschikt of als gemakzuchtig beschouwde. We citeren hier een brief, die hij liet schrijven als dictee, voor hij die liet versturen aan een zekere la Frapinière. Leerling van Beaumont-sur-Auge, die op 18-jarige leeftijd nauwelijks kon schrijven. Deze brief tekent de situatie. Zij bewijst dat Reynaud de Monts zich met hart en ziel inzette voor de goede gang van zaken op de koninklijke scholen. Daarom is deze brief van belang.</p> <p>‘Het is met de meest achting, Monsieur’, schreef la Frapinière, ‘dat ik gedwongen ben te bevestigen dat alle leerlingen van de Koning, vanaf het begin van dit instituut, dat ik de eerste in zeven jaren ben, die niet heeft leren lezen en leesbaar schrijven.’</p> <p>Men bevestigt dat deze ongelukkige jongen dertig minuten nodig had om deze paar zinnen de ontcijferen.’</p>